

Regeringskansliet, Näringsdepartementet
n.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet SOU 2021:81 En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet.

Er beteckning: N2021/02620

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att utredningen har gjort ett bra arbete med att beskriva dagens dricksvattenförsörjning i landet och att ge förslag på hur det nya dricksvattendirektivet EU 2020/2184 bör implementeras i svensk lagstiftning. Vi ställer oss i de flesta fall positiva till de förslag som utredningen presenterar, men vill framföra några synpunkter.

Länsstyrelsen instämmer i att riskbedömningar och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagpunkter bör samordnas med vattenförvaltningen. Vi delar också uppfattningen att det är vattenmyndigheterna som ska utföra riskbedömningen och besluta om riskhanteringsåtgärder samt bestämma tillrinningsområdena för uttagpunkter för dricksvatten inom respektive vattendistrikt. Länsstyrelsernas beredningssekretariat bör bistå vattenmyndigheterna på samma sätt som de gör i övrigt inom vattenförvaltningen. En stor del av arbetet med riskbedömning av tillrinningsområdena till uttagpunkterna för dricksvatten kommer att göras av länsstyrelserna varför det är positivt att särskilda medel föreslås för genomförandet.

Vi noterar dock att det är en mycket snäv tidsram från det att direktivet beräknas införlivas i svensk lag tills riskbedömningar och riskhanteringsplaner ska vara på plats. Vi vill därför påtala vikten av att vägledningar för hur arbetet ska genomföras tas fram snabbt. Hur dessa dricksvattenuttags tillrinningsområde ska avgränsas och hanteras i förhållande till vattenförvaltningens vattenförekomster behöver också bestämmas.

Vi vill också lyfta behovet av att klargöra hur olika skyddsformer för vattentäkter/råvattenuttag ska förhålla sig till varandra. Vi får fler skyddsformer, men hur dessa olika skyddsformer ska användas samt vilket skydd de olika varianterna ger dricksvattnet är otydligt.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att få ett uttalat ansvar för och följa upp frågan om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av dricksvatten ur kran, men instämmer inte i bedömningen att det kan rymmas inom länsstyrelsernas ordinarie budgetramar.

Länsstyrelsens synpunkter på utredningens förslag

Länsstyrelsen anser att utredningen har gjort ett bra arbete med att beskriva dagens dricksvattenförsörjning i landet och att ge förslag på hur det nya dricksvattendirektivet bör implementeras i svensk lagstiftning. Vi ställer oss i de flesta fall positiva till de förslag som utredningen presenterar. De synpunkter vi vill framföra redovisas nedan under rubriker som följer utredningens kapitelindelning.

3.3.1 Vattenbrist, torka och översvämning

Betänkandet tar upp relevanta klimatrelaterade utmaningar för dricksvattenförsörjningen samt konsekvenserna av dessa. Förutom att höga temperaturer leder till torka, kan även dricksvattenkvaliteten påverkas exempelvis genom att tillväxten av alger gynnas eller att risken för bakterietillväxt ökar. Under avsnittet ”3.3.2 Förorenat dricksvatten” tas risk för sjukdomsutbrott orsakade av förorenat dricksvatten till följd av översvämning upp. Legionella tas också upp i betänkandet, men inte att risken kan öka i ett förändrat, varmare klimat.

3.3.4 Konflikter mellan motstående intressen

Det är viktigt att dricksvattenuttagen har tillstånd. Ett tillstånd säkrar tillgången till vatten samt tar hänsyn till motstående intressen som har rätt till vattnet. Detta är speciellt viktigt med tanke på kommande klimatförändringar där det kan bli vattenbrist vilket innebär en avvägning mellan flera olika samhällsviktiga funktioner, så som dricksvatten och vattenkraft.

Det kan komma andra som söker tillstånd för vattenbruk och då tas inte hänsyn till dricksvattenuttaget om uttaget saknar tillstånd. Detta kan även försvåra en tillståndsprövning för dricksvattenuttaget om tidigare beviljade tillstånd för andra vattenuttag nått taket för den maximala volym som kan tas ut.

10.1 En riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet ska införas

Riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområden ska genomföras senast 12 juli 2027, men innan länsstyrelsen kan påbörja arbetet behöver vägledningar tas fram i god tid för hur arbetet ska genomföras. Detta kan innebära en tidsbrist till första genomgången. Inom vattenförvaltningen har en typ av riskbedömningar gjorts per vattenförekomst, men detta innebär ytterligare indelningar då det handlar om uttagpunkter med nya tillrinningsområden som behöver identifieras. Hur dessa dricksvattenuttags tillrinningsområde ska avgränsas och hanteras i förhållande till vattenförvaltningens vattenförekomster behöver också bestämmas.

10.2 Tillrinningsområdena avseende uttagpunkter för dricksvatten

Att skydda dricksvatten genom säkerhetszoner enligt artikel 7.3 i EU:s ramdirektiv för vatten behöver förtydligas med vad det innebär. I Sverige har vi lagstiftning som anger att länsstyrelser och kommuner får fastställa vattenskyddsområden enligt 7 kap miljöbalken, vilket inte är tvingande. Om detta innebär något annat typ av skydd så behövs en vägledning av vad det är och hur detta skydd ska tas fram.

Länsstyrelsen instämmer i att riskbedömningar och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagpunkter, bör samordnas med vattenförvaltningen. Vi delar uppfattningen att vattenmyndigheterna bör ansvara för att uppgiften genomförs då de ser över de administrativa avgränsningarna och har ett större avrinningsområdesperspektiv. Vattenmyndigheterna bör också tillse att riskbedömningen blir enhetlig och metodisk, i den mån det är lämpligt. En stor del av arbetet med riskbedömningen bör även ske på regional nivå på länsstyrelserna, där lokal förankring och en tvärssektoriell helhetssyn finns.

Vattenmyndigheterna ska ta fram riskhanteringsåtgärder i åtgärdsprogrammet, men det saknas en förklaring till när dessa riskhanteringsåtgärder ska genomföras. Det finns inte heller någon koppling till miljö kvalitetsnormer per vattenförekomst. Det behövs ett strukturerat arbetssätt för att kunna avgöra när åtgärder ska genomföras.

Åtgärdsprogrammet har generella åtgärder och hänvisar till befintlig svensk lagstiftning och att kommuner och myndigheter ska genomföra till exempel tillsyn med fokus på förekomster som inte uppnår god status. Lagstiftningen om skydd av dricksvattentäkter är inte tvingande, vilket gör det svårt att få till faktiska åtgärder. Åtgärdena kostar också pengar vilket kan göra att just dricksvattenåtgärder inte får politiskt gehör.

10.2.3 Skyddet av vattentäkter

Det är av stor vikt att klargöra hur olika skyddsformer för vattentäkter/råvattenuttag ska förhålla sig till varandra och till det nya riskbaserade arbetssättet enligt dricksvattendirektivet. Framför allt gäller det vattenskyddsområden beslutade enligt miljöbalken och skyddade områden enligt ramdirektivet för vatten i relation till nya dricksvattendirektivet. I detta ingår även rätt till ersättning för enskilda markägare utifrån de olika skyddsformerna.

10.3 Råvattenkontrollen

Utredningen föreslår att verksamhetsutövare som producerar dricksvatten fortsatt ska ha ett ansvar att kontrollera det råvatten som tas in i vattenverket för att beredas till dricksvatten. Det bör ställas

krav på minimiantal prover som ska tas per år kopplat till storlek och även ett minimikrav vilka parametrar som ska ingå. Parametrar som är viktiga för dricksvattenproduktion, men som också kan användas för statusklassning av vattenförekomster. Utredningens bedömning är att dricksvattenföreskrifterna bör ses över avseende undersökning av råvatten.

Utredningen förespråkar att det införs en skyldighet för verksamhetsutövare som producerar dricksvatten att lämna in framtagna information. Detta är bra för då kan den provtagning som görs även användas inom bland annat vattenförvaltningen. På motsvarande sätt bör relevanta uppgifter från miljöövervakningen vara lätt tillgängliga för vattenproducenterna. Genom att tillgängliggöra data för fler kan vi undvika dubbelarbete och dra nytta av varandras arbete.

15.3.6 Vattenmyndigheterna ska ansvara för övervakning som rör tillrinningsområdena

Utredningen föreslår att vattenmyndigheterna ska ansvara för att se till att den övervakning som genomförs lever upp till kraven enligt artikel 13.2. Då vattenmyndigheterna varken har resurser eller är bemannade att själva genomföra övervakningen behöver det både bestämmas vem som ska genomföra övervakningen och tillräckliga resurser avsättas för att övervakningen ska kunna bli genomförd. Befintlig övervakning som har andra syften än vattenförvaltning kan inte alltid förändras så att de följer vattenförvaltningens krav på övervakning.

16 En förbättrad tillgång till dricksvatten

Eftersom utredningen föreslår att länsstyrelserna ska ha ansvar för och följa upp frågan om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av dricksvatten ur kran, så bör det sociala hållbarhetsperspektivet belysas i denna uppföljning. Om länsstyrelsen ska tillsynas kommunerna gällande tillgången till dricksvatten, som främst anses kopplad till hemlöshet, så bör just gruppen hemlösa barn och vuxna vara en viktig indikator för att följa detta. Ett övervägande kan därför vara att som en del av uppföljningen begära information om kommunernas lägesbild gällande antal hemlösa i kommunen. Detsamma gäller om Livsmedelsverket i sin tur sedan ska rapportera information om hur stor andel av medlemsstatens befolkning som har tillgång till dricksvatten. Även då bör det finnas information om gruppen hemlösa, eftersom det är just den grupp som pekats ut ha brist på tillgång till dricksvatten.

16.3.6 Främja användandet av dricksvatten ur kran

Länsstyrelsen delar uppfattningen om att det inte behövs några författningsändringar, men instämmer inte i bedömningen kring behovet av andra åtgärder. Jämförelsen med ett genomsnitt i andra

EU-länder haltar då dricksvattenkvaliteteten från kranvatten varierar stort inom EU. En jämförelse med länder i Norden hade varit mer rättvisande. Att Sverige med sin goda kvalitet av kranvatten ändå konsumerar så mycket flaskvatten motiverar i sig ytterligare åtgärder.

16.3.7 Bevaka och analysera frågan om förbättrad tillgång till vatten och främjande av dricksvatten ur kran

Länsstyrelsen instämmer i att frågan om tillgången till dricksvatten och om det finns behov av att vidta åtgärder för att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten i den offentliga miljön bör analyseras vidare. Länsstyrelsen ställer sig positiv till att få ett uttalat ansvar för att främja tillgång till vatten och kranvattenanvändning, under förutsättning att tillräckliga medel tilldelas för att utföra arbetsuppgifterna. Uppdraget måste dock utvecklas och konkretiseras.

Kommunerna har en stor roll att spela när det gäller tillgången till dricksvatten och främja användandet av dricksvatten ur kran i enlighet med befintliga ansvarsområden och som beskrivs i utredningen. Så bör det vara även fortsättningsvis, men Länsstyrelsen ställer sig positiv till att bevaka och på ett mer övergripande plan i länet följa upp frågan om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av användandet av kranvatten.

17.2.2 Reglering av informationskravet

Det är av stor vikt att Livsmedelsverket i sitt förordningsbemyndigande tydligt kommunicerar vikten av att säkerhetsskyddsanalysera den information som verksamhetsutövare avser att publicera enligt direktivet.

Informationskravet är en viktig fråga som kommer att hanteras av kommunala myndigheter med varierande kunskap kring säkerhetsskydd. Utbildning och stöd blir mycket viktigt för att inte av misstag/okunskap publicera känslig information på internet. Här behövs också en samsyn nationellt kring vad som kan anses säkert att publicera och inte.

18.2.3 Uppgifter om riskbedömning och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagpunkterna för dricksvatten bör rapporteras av Havs- och vattenmyndigheten

Utredningen anser att vattenmyndigheterna ska redovisa resultat för Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Sveriges geologiska undersökning (SGU) så att de kan fullgöra sina uppgifter att informera och rapportera till EU. Det är motsvarande ordning som vattenmyndigheterna har idag i arbetet med vattenförvaltningen. Det är rimligt att denna redovisning genomförs på liknande sätt.

19 Informationsutbyte och sekretess

Länsstyrelsen anser att utredningen resonerar bra kring offentlighet och sekretess och då även försvarssekretess. Det som vi bedömer som mest känsligt är informationen till allmänheten vilket kommenteras ytterligare under rubriken 17.2.2 ovan.

22.3 Konsekvenser för staten

Utredningen anser att dricksvattenförsörjningen och relaterade uppgifter är nära relaterade till målen för det civila försvaret. Utredningen föreslår omfördelning av anslag från utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap för att täcka de ökade kostnaderna på 34,5 miljoner kr per år. Det är tveksamt om nya arbetsuppgifter kan hanteras genom omfördelning av befintliga resurser. Innan ett sådant beslut kan tas måste det först utredas vilka konsekvenser det kan få för det område som finansieringen först var tänkt för. Vad kommer att prioriteras bort till förmån för dricksvattenförsörjningen? Idén om en vattenmiljöavgift är mycket intressant och bör utredas vidare. Hur övervakningen ska genomföras och bekostas är väsentlig för att kunna få till en bra riskbedömning och ett bra resultat.

22.3.8 Länsstyrelserna/ Länsstyrelsernas beredningssekretariat

Länsstyrelsernas beredningssekretariat bistår vattenmyndigheterna i arbetet med att ta fram och bearbeta underlag. Det är bra att utredningen föreslår förstärkning till länsstyrelserna då detta kommer att leda till nya arbetsuppgifter som måste genomföras.

22.3.8 Länsstyrelserna/Länsstyrelsernas övriga delar

Länsstyrelsen instämmer inte i bedömningen att dricksvattendirektivets genomförande kan rymmas inom länsstyrelsernas ordinarie budgetramar. Utredningen hävdar att ansvaret för uppföljning av förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av dricksvatten ur kran har nära koppling till det arbete som redan idag görs med miljömålen och Agenda 2030 och därför inte föranleder någon ytterligare finansiering. Länsstyrelsen delar inte den uppfattningen och vill därmed påtala behovet av extra medel till länsstyrelserna för att kunna utföra uppdraget.

Allmänna synpunkter

Dricksvattenförsörjning är en mycket komplex verksamhet och i Sverige är det många organisationer och myndigheter som berörs. Det är viktigt med tydlighet vid fördelning av ansvar och uppdrag enligt det nya direktivet för att minimera risken att något kan ”falla mellan stolarna”. Berörda myndigheter måste få tydliga uppdrag som underlättar att snabbt komma igång med arbetet. Det är givetvis även viktigt att finansieringen är säkerställd för att detta ska vara möjligt.

Bakgrundsinformation

Samtliga avdelningar på Länsstyrelsen har fått möjlighet att lämna synpunkter på remissen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med vattenhandläggare Linda Westeson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Malin Almqvist, chef för miljöavdelningen Maria Levin och chef för vattenenheten Jan Grosen medverkat.

Kopia

anders.wannberg@regeringskansliet.se

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.